

Asia: VN/33301/2025

Työ- ja elinkeinoministeriön lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle työnhakijan avointen korkeakouluopintojen aikaista työttömyysturva-oikeutta koskevaksi lainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto

1. Yleiset kommentit

Uudistus on linjassa elinikäisen oppimisen periaatteiden ja työllisyyden-hoidon tavoitteiden kanssa. Korkeakoulutettujen määrän nosto on valtakunnallinen tavoite, lakimuutoksen kautta tähän on mahdollisuus vaikuttaa. Eteläisen Keski-Suomen työllisyysalueen (jonka vastuukuntana Jämsä toimii) kuntien alueella uudistus voisi vaikuttaa erityisen suotuisasti korkeakoulutettujen määrään, koska alueellamme ei ole korkeakouluja. Laki mahdollistaisi asiakkaille korkeakouluopintojen mahdollisuuden arvioida opiskelun ja alan soveltuvuutta ennen tutkinto-opiskelijaksi hakemista.

2. Huomionne työttömyysturvalain muutoksista

Lakimuutos vähentäisi avoimiin korkeakouluopintoihin liittyvien selvitys-pyyntöjen tekemistä sekä lyhytkestoisten ja työttömyysetuudella tuettujen omaehtoisten opintojen lausuntoja. Riskinä on, että asiakkaat sekoittavat opintoja, joiden vaikutusta työttömyysetuuteen ei tarvitse selvittää, ja niitä, jotka tulee selvittää. Työvoimaviranomaisen näkökulmasta tämä lisää työtä työllisyysasiantuntijoille ja asiakkaille riskiä takaisinperintään. Ehdotamme, että asiakkaiden tulisi jatkossakin ilmoittaa työvoimaviranomaiselle myös avoimista korkeakouluopinnoista, vaikka niiden vaikutusta työttömyysetuuteen ei enää selvitetäisi. Tämä vähentäisi epäselvyyksiä, mitä opintoja tulee selvittää. Työllisyysasiantuntijan tehtäviin kuuluu asiakkaan osaamisen selvittäminen ja uraohjaus. Asiakkaan osaamisen ja urasuunnitelmien kokonaisvaltainen tunnistaminen on oleellista myös työnvälityksen näkökulmasta. Asiakkaan ohjaustyö ei ole mahdollista ilman tätä esim. suunnitelmia päivitettäessä.

Työllisyysasiantuntijan työtä lakimuutos ei vähennä, koska asiakkuus työnhakijana jatkuu. Tehtäviin edelleen kuuluvat esim. suunnitelmien päivittäminen 3 kuukauden välein ja työnhakuvelvollisuuden seuranta, vaikka asiakas opiskelisi avoimia korkeakouluopintoja. Lakimuutoksen johdosta kuntien työvoimaviranomaisen tehtävään osoitetusta valtion-osuudesta ei tulisi tehdä vähennystä.

Esityksessä on arvioitu, että muutoksen voi olettaa maltillisesti lisäävän kiinnostusta opiskeluun. Mahdollista kuitenkin on, että kiinnostus työttömyysetuudella opiskeluun lisääntyy ennakoitua enemmän, jolloin työnhakijoiksi ilmoittautuu enemmän henkilöitä. Työttömyysetuudella opiskelu on pääsääntöisesti taloudellisesti kannattavampaa kuin opinto-tuella opiskelu.

3. Huomionne työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain muutoksista

Väylä-opinnot ovat kokoaikaista opiskelua varsinaisen opiskeluryhmän kanssa. Onko kokoaikainen työllistyminen tällöin asiakkaan tavoitteena, jos tavoitteena on saada opiskelupaikka tutkinto-opintoihin?

Olisiko tarkoituksenmukaista jättää Väylä-opinnot ulkopuolelle mahdollisuudesta suorittaa opintoja vapaasti? Tällöin tulisi säilyttää mahdollisuus suorittaa niitä omaehtoisina työttömyysetuudella tuettuina opintoina. Tämä mahdollistaisi työvoimaviranomaiselle myös opintojen soveltuvuuden arvioinnin, esim. soveltuuko opiskeltava ala asiakkaan terveydentilalle.

Jos Väylä-opinnot tulevat olemaan vapaasti suoritettavia, voisiko sen jälkeen puoltaa tutkinto-opintoja omaehtoisina opintoina vai edellyttääsiinkö tällöin vuoden keskeytystä? Huomiona myös, että kotoutujat ovat voineet saada kulukorvausta omaehtoisten opintojen aikana. Jos omaehtoisia opintoja ei enää avoimiin korkeakouluopintoihin myönnettäisi, kulukorvauksen mahdollisuus poistuisi.

4. Huomionne esityksen vaikutuksista ja vaikutusarvioista

Muutos antaa korkeakouluille nykyistä paremmin mahdollisuuden kattaa opintojen järjestämisen kustannuksia. Opintojen maksullisuus voi kuitenkin heikentää pienituloisten asiakkaiden mahdollisuuksia päästä opintoihin, jos yhä suurempi osa asiakkaista tulee opintoihin maksullisten avointen väylien kautta. Onko tarkoituksenmukaista luoda kahdentasoista koulutusjärjestelmää?

Avoimen korkeakoulun opinnot voivat parantaa asiakkaiden työllistymismahdollisuuksia. Koska Eteläisen Keski-Suomen työllisyysalueella ei sijaitse korkeakouluja, opinnot avoimen kautta voivat tukea korkeakoulutetun työvoiman saatavuutta alueellamme. Avoimia korkeakouluopintoja on paljon tarjolla etäopintoina.

Kunnat kantavat aiempaa suuremman taloudellisen vastuun työttömyys-turvasta. Riskinä on, että korkeakouluopinnoista kiinnostuneet siirtävät opintojen aloitusta 25 ikävuoteen saakka sekä työttömiksi ilmoittautuvien määrän lisääntyminen ts. opintotuella tapahtuvan opiskelun korvaantuminen työttömyysetuudella opiskelulla. Riskinä on myös se, että jotkut asiakkaat irtisanoutua epämieluisasta työstä aloittaakseen opinnot. Irtisanoutuessaan asiakas saa todennäköisesti 45 päivän karenssin ja pystyisi lakimuutoksen jälkeen käytännössä opiskelemaan työttömyys-etuudella avoimissa opinnoissa. Olisiko julkisen talouden kannalta tarkoituksenmukaisempaa helpottaa yrittäjyyden ja työttömyysetuuden yhteensovittamista?

Yksi esityksen vaikutusarvion keskeisistä epävarmuuksista liittyy hallituksen puoliväliriihessä 2025 tekemään linjaukseen, jossa tutkinnon suorittaminen avoimilla korkeakouluopinnoilla tullaan myöhemmin mahdollistamaan. Tällä hetkellä avoimen väylän kautta siirtyy vuosittain tutkinto-opiskelijaksi noin 6 000 opiskelijaa. Määrä on nykyisin melko vähäinen, mikä rajoittaa mahdollista riskiä opintoetuksien korvautumisesta työttömyysetuudella.

5. Miten arvioitte tutkinnon suorittamista koskevan esityksen ja työttömien avoimen opiskelun helpottamisen yhteisvaikutuksia? Pidättekö todennäköisenä, että avointen korkeakouluopintojen kautta tutkinnon suorittavien osuus tulee kasvamaan merkittävästi verrattuna nykyisen avoimen väylän volyyymiin?

-

Hallitus nosti keväällä 2024 avoimen korkeakouluopetuksen enimmäismaksuja 15 eurosta 45 euroon yhtä opintopistettä kohden. Toistaiseksi maksuja on korotettu maltillisesti.

6. Miten arvioitte, että tutkinnon suoritusoikeus avoimien korkeakouluopintojen kautta muuttaisi opintomaksuja

-

Reijula Jori
Jämsän kaupunki